

קנח באר הגולה

הלכות מגלה סימן תרצא תרצב

ק פירוש רש"י ותוספות ופירוש הר"ן ופירוש הרמב"ם ר סימני דברי יונתן י"ט ועם פתוסות ש סימני דברי יונתן י"ט ועם ת פירוש רש"י וכו' פסוק הר"ן והרמב"ם ורמב"ם א אוקימתא דרבא ע"פ (*) (פירוש) ד"ר קנח בן קנח הכותבים נראו פירוש פירוש רש"י ב טו ג ע"פ ד רש"י ב בתשובה ה אכל לכתולה אין לכתוב קו דענה ספורי הפרק ד הקלה היא פסולת ו פירוש רש"י לוי טו ג ע"פ ו טו ג ע"פ

בה שלשה חוטי גידים, בשנה, ובלבד שיהיו משלשות. *ומפני שיש בו פרושים שונים לצריך לצאת ידי כלם, ונעשה שלש תפירות (כא) בראשה ושלש בסופה ושלש באמצעיתה ותפירה אחת בחלק הרביעי מצד זה ותפירה אחת (כב) בחלק הרביעי שמצד האחר: הגה ואם אין לו גידין יותר, מוטב לתפר הנשאר בחוטי פשתן מלהניחה בלא תפירה (והנהגות מיימתי פרק ב וכליכו). אכל אם יש לו גידין יתפר בלה בגידין, והתפירה תהיה מבחוץ ולא מבפנים (ובני יוחסין ח"ב בשם מסכת סוהרים): ז יצריך להניח שיעור בראש היריעה ובסופה כשהתפירה יחד, ובמשהו כפי: ח שאין קורין (ט) *בצבור במגלה המתוכה (כג) בין המתוכים, ואם קרא לא יצא, *אלא אם כן היתה (כד) *יתרה על שאר היריעות או הסכה קרי שיהא לה הפירוש: אכל *ההפך קורא בה בראשונה או יתרה ויוצא בה ידי הוכחתו, ונדוקא שיהא כתובה בגליון כספריה: ט ימגלה (כה) שיהא (ט) נקודה, וכן אם כתב בה בנה הראשון (י) (כו) ברכות ופירושים, *אינה נפסקת בכף: י אם אין מגלה כשנה, יקורין אותה (יא) (כו) בחמש בלא ברכה: יא אם קרא במגלה גזולה, (כת) יצא: הגה ואם מקריבים עליה, עין לעיל סימן תרמט [*] (כט) לענין הלכה הפסולה, (ל) והוא הדין כאן:

תרצב דיני ברכות המגלה, וכו' ד' סעיפים:

א *הקורא את המגלה מכורף לפניו שלשה ברכות, על מקרא מגלה וישעשה נסים' תוספות וכו' בס' רש"י בתשובה מדין השופר נגזל ונתפאר בסימן חפ"א מהא דרב שלח מנח' כ"א

באר היטב

בא לפניו במגלה שהיו פתוחים צורת בני הפן בחצי הדף איש בראש וישעשה וצורת בסוף שיטה אלא שאינו בסוף הפה ופסל אותה, ע"ש. והגה"ת ורד"ם תי"ח פ"ל ד סימן יב כתב דקשנה, ע"ש: (ב) *בצבור. וכל עשיה מקרי צבור, טו: (ט) נקודה. ואי ליכא מי שידוע לקרות בטעמים בע"פ מתר לכתב הטעמים במגלה ולקרוף עליה, פירוש שכתב דף קט. וכתב המ"א: ונ"מ ג"ל דאם אין הטעמים במגלה מתר לקרות בלא טעמים, כמ"ש ס"מ קמ"ב: (י) ברכות. והכתולה לא יכתב ברכותיה בה, הגה"ת ומרדכי וילבוש, וכו' כהשפ"ז, מ"א: (יא) בחמש. ונדוקא שישעשה בגלילה כמ"ש סימן קנ"ג, אכל בחמש שלשנו לכ"ע לא יצא, ב"ח וכהגמ"ת, מ"א:

ויוצאין בשמינה או בקריאה זו קראה ושפיר כבוד כ"ו דל"ד

משנה ברורה

תבת 'עשנת' [ב"ן]. ובדיעבד (י) אם לא הקריף קרי"ו ד' ו' ו' ו' ו' (יא) וכן אם כתב אחר תבת 'עשנת' עוד שיתות, פשר. (יט) ויש מקמירין שכתב (כ) אחר תבת 'עשנת' עוד שיתות. ועין בשערי אפרים סימן נה כתב, דאם יש שם מגלה אחרת הוה כותב קדימה אין לקרות בזה לכתולה בצבור, דאם לא ישעשה טרח צבור להמתין עד שיעבאו התפירה קדימה, וכולים לקרות בזה: (כא) בראשה. של קל וריעה ויריעה. ועין בס"ח א"ח שכתב, דאם תפונה בלה בגידין אין צריה לזקוק כמה תפירות: (כב) בחלק הרביעי. כי צריך לשער היריעה פאלו נחלק לארבעה חלקים: ח (כג) בין המתוכים. הטעם, ולא קרי (כד) פרטומי נשא, דמתניו בקורא במקרא, משום הכי ביחיד כשר דבלאו הכי ליכא פרטומי. וכל בי עשנה (כז) מקרי צבור: (כז) יתרה וכו'. הנהי, (כח) שיהיה ארבע משערים נקודה. ואי ליכא מי שידוע לקרות בטעמים בעל-פה, (כז) מתר לכתוב גם הטעמים במגלה ולקרוף עליה, דלא גרע מנקודת. ומכל מקום אם אין הטעמים במגלה (כח) מתר לקרות בלא טעמים, כמו שכתוב סוף סימן קמ"ב: (כו) ברכות. ולכתולה (טו) לא יכתב ברכותיה כה"ל: (כז) בחמש. ונדוקא שישעשה בחמש בגלילה, כמו שכתוב סימן קמ"ג, ומשום שיש אומרים שיש צורך בשענת הדין, אכל בחמש שלשנו לכלי עלמא לא יצא [ב"ח ומ"א]. והפירוש מנח"מ כתב דראוי גם בזה לקרות בלא ברכה, שלא חשפת תורת מגלה: (כח) יצא. דאין גזל בקול: (כט) לענין לולב הפסול. צריך לומר לענין לולב הגזול: (ל) והוא הדין כאן. ועין בפרימ"ק דאפילו אם קנאו בשנוי מעשה וכדומה (כח) אפילו הכי לא יברך: (כט)

שער הציון

(י) מגן אברהם: (יא) גמ' ורד"ם, הובא בכ"ז היטב: (יט) שני כנסת הגדולה, הובא בפ"ד ת"ש: (ל) אכל ב"ו ד' ו' ו' ו' ו' נראה שפיראי אין להתמיר דייצבו, וכדעת המגן אברהם, אחרי דבלאו הכי יש אומרים דהנהו בקריאתה. ובפרימ"ק משמע דאף בזה יש להפירה, ולא נהניא: (כא) פוסקים: (כב) מגן אברהם בשם הטור: (כג) רש"י: (כד) בארשבע והגן אברהם: (כז) כגן אברהם: (כח) כגן אברהם: (כט) פוסקים:



הקלות מגלה סימן תרצב

(ב) (א) *וְשִׁתְּחַנְנוּ, (ב) יוֹבִיבוֹם אֵינּוּ חוֹזְרֵי וּמְבַרְכֵי שִׁתְּחַנְנוּ. הגה וְנִשׁ אומרים דָּאף (3) [ב] בַּיּוֹם מְבַרְכֵי שִׁתְּחַנְנוּ (טו) בשם ר"ת הראש" והמניין, וְכֵן נוֹהֲגִין בְּכָל מְדִינוֹת אֲלוֹ. (ג) וְאֶחָד יָכוֹל לְבָרֵךְ לְשָׁנֵי קוֹרָא (הגהות אשרי פ"ג). (ד) וְיִזְכְּרוּהָ נוֹהֲגִים לְבָרֵךְ (ה) הַרְבֵּב אֶת דִּיבְנוֹ וְכוּ'. (ו) יֵאָמֵר לֹא בִרְךָ לֹא לְפָנֶיהָ וְלֹא לְאַחֶיהָ. יָצָא: הגה וְנִהְיֶה לִימֵר בְּלִילָה 'אֶשֶׁר הֵנִיא' (ז) אָבֵל (א) לֹא בַיּוֹם מְלִיכָה וְכוּ' בשם א"ח. (ח) וְאֵין לְבָרֵךְ אַחֶיהָ *אֵלָּא (7) בְּצַבּוּר: ב (ט) וְאֵין (3) [ב] לְשׁוֹם בְּעוֹר שְׁקוֹרִין אוֹתָהּ:

באר היטב

(ב) וְשִׁתְּחַנְנוּ. ויכח בברכה שתחננו ג"כ על משלוח מנות וסעודת פורים שהם ג"כ מצות, של"ה. וי"ל דיבנו זה בברכת שתחננו דיום, כי זמנם ביום. וי"ל דמי שאין לו מגלה לא יברך שתחננו על משלוח מנות וסעודה, וזהו דבר שהוגו בכל יום ובכל שבת ויו"ט. מ"א: (3) ביום. דעקר מצות קריאתה ביום, אם נשפסק הקורא באמצע המגלה, השני צריך להתחיל בראש, כמ"ש סימן רפד ס"ה, אבל אי"צ לברך תחלה, ויציא בברכת הראשון. מ"א: (2) לֹא בַיּוֹם. שכתב אפרו פייטנים, לכושי: (7) בְּצַבּוּר. וא"ו כתב בשם פוסקים לברך בחדו, ע"ש. ונעין פ"י אלהיו וכה נסתת ברכה אחרתה על נכחן: (8) לְשׁוֹם. ונקראו צבטו בראי להפסיק, ש"ג, מ"א:

שערי תשובה

[3] ביום. עה"ט. ועין באיר שא"צ להתחיל בראש רק ותחיל במקום שפסק הראשון, ע"ש, ובשבי"י ח"א סימן כב העדים להקרינו קנה וקטב: ואם יאמר האומר מה ברך שתחיל בראש. אף אחר אמר לו שחרי מאד הקפידו נו"ל על טרוא דצבורא כ"י, רק שיתיה הגורב בשעת הברכה שברך הראשון כראותו בשוק סימן תקפה סעיף ג, ע"ש, וכיכ ברובל פרובה המגלה רומה לטושר שפוצה ולכן מתחיל במקום שפסק זה, ונראה שאם לא קרא רק צפת פסוקים א"ל מאריך טרמא ותחיל בראש, וגם נראה ואם רב הצבור פסיקים שתחיל בראש ליל פורים פמרו"ש טוב להתחיל מראש שלא יהיה נפלים צגומה פקריאה לנצאין, אף אם הוא כשאר המים שהפגית לשה עליהם יש להקל במ"ש הא"י ובשבי"י להתחיל במקום שפסק הראשון, ועין בשערי אפרים שער ו סעיף 8 ובפתחי ששירים שם בתחלתו: [7] לְשׁוֹם. עה"ט. ועין בגיב ח"א שהביא הכרי הטור בשם בעה"ע שמתיר להפסיק באמצע הקריאה ודברי הטור ותב"י שם, והביא ראה דלא כבע"ה מפרכות דף יד דמבע"ה לה בכלל והגלה מהו שפסיק כו' א"ל פוסק כו',

משנה ברורה

א (א) *וְשִׁתְּחַנְנוּ, וְכֵן לְכַנֵּן (ב) בְּכֹרֶת שִׁתְּחַנְנוּ גַם עַל מְשֻׁלוֹת מְנוֹת וּסְעוּדַת פּוּרִים, שֶׁהֵם גַּם-כֵּן מְצוּוֹת. (3) וְיִזְכְּרוּהָ זֶה לְהַשְׁלִיחַ צַבּוּר הַמְּבַרְךְ, דְּבִיעֵי כְּנַת שׁוֹמַע וּמְשַׁמְעֵי. ויכח זה בברכת שתחננו דיום, כי זמנם ביום. וימי שאין לו מגלה לא יברך שתחננו על משלוח מנות וסעודה, וזהו דבר שהוגו בכל יום ובכל שבת ויו"ט טוב מ"א. ונ"ש אומרים וראוי לברך זמן על היום מפני תקפו של נס שהיה בו, ויבין דמזמן לזמן קאמי הרי הוא ככל מוצדי ה' שמברכין עליהן זמן, ועין בפאיר הלכה: אכן אם הנה לו מגלה בלילה וברך א' שתחננו, לכלי עלמא אין צריך שוב לברך ביום, אם אביל קורא את המגלה. (2) יברך אחר הברכות, משום ברכת שתחננו, שאין האביל מברך להוציא רבים בברכת שתחננו. והאביל יקרא את המגלה: (ב) וְיִזְכְּרוּהָ אֵינּוּ חוֹזְרֵי וּמְבַרְכֵי שִׁתְּחַנְנוּ, וְהַרְבֵּב אֶת הַמְּגִלָּה: (ג) וְשִׁתְּחַנְנוּ אֵינּוּ חוֹזְרֵי וּמְבַרְכֵי שִׁתְּחַנְנוּ, דְּהַרְבֵּי כְּבֹר בִּרְךָ בְּלִילָה. וְשַׁעַם הַדְּעָה שְׁנֵיהָ דְסוּכַת דָּאף בַּיּוֹם וְכוּ', דְעַקֵּר (7) מְצוּת קְרִיאַתָּה בַּיּוֹם הַהוּא. אם נשפסק הקורא באמצע המגלה, (8) דעת האחרונים דאין צריך הקורא השני העומד פתמי להתחיל בראש, רק ותחיל במקום שפסק הראשון [וכל-שפן שאין צריך לברך סתם, ונעין דנצאי פל תקהל בברכת הראשון], והוא טרמא דצבידא. ועין בשערי תשובה: (2) וְאֶחָד יָכוֹל לְבָרֵךְ. בין (1) ברכה ראשונה ובין לענין ברכה אחרונה, ובלבד שכתן להוציא השומעים והם יכנו לעצמם: (ד) וְיִזְכְּרוּהָ נוֹהֲגִים לְבָרֵךְ. כי בגמרא איתא דברכה דלאחריה פליא במנהגא, במקום שנוהגים לברך יברך, ולכן כתב המסבד דהאינא נוהגים לברך: (ה) הַרְבֵּב וְכוּ'.

באר הלכה

* וְשִׁתְּחַנְנוּ. עין משנה ברורה סעיף קטן א מה שכתבנו דיש אומרים דראוי לברך וכו', הוא ממור הקניעה שהשיג על הפגן אברתם וזה לשונו: ולא נדעתי מה פך שהוא דבר נהוג, ותלא פלאו מצות שליחת מנות והקניעה ראוי לברך זמן על היום, ואף שהוא מברך קבלה צריך חזוק מנות תורה, ויותר ביחוד מפני תקפו של נס שהיה בו, וכיון דמזמן לזמן קאמי הרי הוא לענין זה ככל מוצדי ה' שמברכין עליהן זמן, וזמן לא כפי פום, והלכתא אומרו אפילו בשוק, ויום-ההפסדים שאין בו אכילה והשתה אלא שכימה והמנוחה, אף-על-פיכך מברכין אותו וכו', ומסיים שם השפיר הוא לכתחלה למאן דלית לה מגלה, למסמך זמן אפוס הקניעה, עד כאן לשונו. ובאמת לפי סברתו שיקבר זמן על עצם היום מפני תקפו של נס שהיה בו, אם-כן הנה לו לברך גם-כֵּן ברכת השעשה נסים, ובאמת מצאמי במאירי על שבת לענין תנבה ווהוא הדין בענינו לענין פורים] וזה לשונו: מי שאין לו להקליק ואינו במקום שאפשר לו לראות, יש אומרים שמברך לעצמו 'שעשה נסים' ושתחננו בלילה א' וישעשה נסים בכל הלילות, והדברים נראים, עד כאן לשונו. וגם על עצם תמיתו שמפסקה על הפגן אברתם: ותלא פלאו מצות שליח מנות וכו' ראוי לברך זמן על היום וכו', לא אדע, דאפשר דגם הפגן אברתם מודה לזה, אלא שהוא מירי שבלילה הנה לו מגלה וברך אז שתחננו וממילא יצא על עצם זמן וימה שמצד השפיר-מקדים דלדעת המחבר יוצא בברכת שתחננו דלילה על משלוח מנות וסעודה דיום לא נחניא, וגם ריבשא ודלשנא דפגן אברתם לא משמע פז, אביל אם לא הנה לו כלל אפשר דגם הוא מודה. אחר כך מצאמי בברכי-יוסף וזה לשונו: אם אין לו מגלה וברך שתחננו, אף לא לברך ברכת 'שעשה נסים' וברכת 'הרב את ריבכי' ורי"י מלבד, אבל האחרונים פרכו דגם שתחננו לא יברך, עד כאן לשונו, ולא אדע באיזה אחרונים מצא דבר זה לבר מפגן אברתם ואלזה נכה שתחננו, ומקם אין ראה, כמו שבסבנו, ועוד עיין למעשה. ועין לעיל בסימן תרנ"ו בשערי צדק אות כ: * אלא בצבור. הנה בבית-יוסף פתב דאחרות-חיים פתב פז פלש הירושלמי. ועין באלזה רבה הירושית מפנה

ואין לומר 'האל הרב', כיון שכתב וכו' השם, שאמר אלהינו. ונ"ש גורסים 'האל', ובאלה נכה הקריע בהשלתך צרוף שאין לומר, וכן אין לומר 'ברוך אתה ה' האל הנפצע', רק 'ברוך אתה ה' הנפצע', עין שם: (1) אֵם לֹא בִרְךָ לֹא לְפָנֶיהָ וְכוּ'. דברכות אין מעבדות. ונראה דאם נזכר באמצע שלא ברך, (1) יברך בין הפרקים. (2) אָבֵל לֹא בַיּוֹם. דכבר אמר פייטנים: (ח) וְאֵין לְבָרֵךְ אַחֶיהָ וְכוּ'. אביל הברכות שלפניה, לכלי עלמא התמיד צריך לברך: ב (ט) אֵין לְשׁוֹם בְּעוֹר שְׁקוֹרִין אוֹתָהּ. הנה בין השומע (8) ויבין הקורא אסור להם לשום לכתחלה. ואפילו בדבר-יתורה. הלענין דיעבד נ"ש חלוק, דהשמע אם שח בעת הקריאה לא יצא אפילו אם חסר (ט) לשמע תכה אחת, דהא לא שמעה פלה, אביל הקורא יצא: (י) וְלַפְעָמִים אָפְלוּ לְכַתְּחֵלָה מִתּוֹ, כְּגוֹן לְשֵׁאל (יא) בֵּין הַפְּרָקִים מִפְּנֵי הַתְּבוּרָה, כְּמוֹ לַעֲנִין קְרִיאַת שְׁמַע בְּסִימָן סו. וכל זה לענין שיחה באמצע הקריאה, אביל אם שח בין הברכה לתחילת הקריאה, וי

שער הציון

(6) מְגִיֵּאֲבָרְתֶּם בְּשֵׁם שְׁלִיחֵי: (3) פְּרִי-מַגְדִּים: (2) דְּנֶדְרֵי-חַיִּים: (7) פּוֹסְקִים: (8) רַבִּי יַעֲקֹב עֲמִדִּין בְּסוּדוֹ וְאֵלֶיהָ רַבָּה וְשׁוֹבוֹתֵי-עַקֵּב וְגוֹל מְרַבְּבָה, דְּלֹא כְּפִגְרֵי-אֲבָרְתֶּם: (1) אור ורוע ודכרי'משה, וכן משמע מהפ"ה דאפלו ברכה שלפניה מחר, אכן בתושי הריטבי"א פרק הקורא עומד, דנזקא בברכה שלא-תיה אביל בשלפניה הקורא צבטו תכ לברך: (1) דלא חמיר טקריאת שפע דנזמא לן דבין הפרקים שואל מפני הפגוד: (8) ט"ו: (ט) אחרונים: (י) מנדאברתם ושי"א: (יא) ובשלישי-גבורים מספיק מה נקרא בפגלה בין הפרקים, ונזמאן מוננו הרב רבי שלמה קליגר פתב דפרקים נקראת בין תהלתה לאיש יהודי' ובין איש יהודי' לבין בלילה הווא, עין שם. ובמקצת-השקל מביא בשם לחסידוודות פך הנה קורא, כיון שיש בה פרשיות, אף-על-פי שחן פרשיות סתמות מפל מקום פרקים נקראו:



הלכות מגלה סימן תרצב

ביאורים ומוספים

סימן תרצב

דיני ברכות המגלה

[משנ"ב ס"ק א]

גם על משלוח מנות וקטורת פורים וכו', אם אָבַל קָרָא אֶת הַמְגִלָּה⁽²⁾ וכו', לְהוֹצִיא רַבִּים בְּבִרְכַת 'שֶׁהַחַיִּינוּ'⁽³⁾.

1) ובטעם הדבר שלא הזכיר לכוון בברכת 'שהחיינו' גם על מצות מתנות לאביונים, כתב בשו"ת תשובות והנהגות (ח"א סי' תד) שהואיל וגם כל השנה חייב במצות צדקה, ולא ניכרת המצוה ששמה בה, לכן אין ברכת 'שהחיינו' על כך, ובשו"ת בצל החכמה (ח"ו סי' פא) ביאר שיש הסוברים [כן כתב בסידור היעב"ץ ובסידור שורש העבודה (שער יב פ"ו)] שיש לקיים את מצות מתנות לאביונים קודם התפילה, נמצא שכשהוא מברך 'שהחיינו' כבר קיים את מצות מתנות לאביונים ואך הוסיף, שלמעשה העולם אינם מודקקים לתת מתנות לאביונים קודם התפילה, ואכן, הפמ"ג (אי"א ס"ק א) כתב שיכוון בברכת 'שהחיינו' גם על מתנות לאביונים, וכן כתב החיי אדם (כלל קנה סכ"ז) והקצושיע (סי' קמא ס"ב).

2) ולקמן (סי' תרצו ס"ק יב) כתב בשם שו"ת בנין עולם (סי' לה) שאָבַל יקרא את המגילה בבית הכנסת רק כשאין שם אחר שיהיה לקרוא כראוי בנקודות ובטעמים ובדקדוק האותיות (וראה בשערי צדק להלן (ס"ק ו) שדעת הריטב"א שהקורא עצמו חייב לברך את הברכה שלפניה).

3) וכן לענין הדלקת נר חנוכה ביום הראשון בבית הכנסת, כתב לעיל (סי' תרע"א ס"ק מד) שאָבַל לא ידליקנו, משום שלא ראוי שיברך 'שהחיינו', כי ניכר שזו עת שמחה לציבור, ובשערי צדק לעיל (סי' תקפ"א ס"ק יא) ביאר שאָבַל לא יברך 'שהחיינו' [על נר חנוכה בבית הכנסת], מפני שצריך שמחה יתירה בשעת ברכת 'שהחיינו'. אכן, בשקורא מגילה לעצמו יברך 'שהחיינו', וכן לענין נר חנוכה, כתב לעיל (שם) שמוברך 'שהחיינו' כשמדליק בביתו, וכן כתב לעיל (סי' תקנ"א ס"ק צד) שאָבַל מברך 'שהחיינו' על פרי או מלבוש חדש, ומה נקרא אָבַל לענין זה, כתב בשערי צדק לעיל (סי' תרע"א ס"ק ט) שהוא תוך י"ב חודש על אביו ואמו, או תוך ל' על שאר קרובים.

והגרש"ז איערברך (הליכות שלמה פורים פ"ט דבר הלכה אות יא) תמה מדוע אינו נושא כאבלות בפרהסיא כשהאָבַל קורא את המגילה בבית הכנסת ואחר מברך במקומו, שהרי ניכר שגושה בן משום אבלות, ומבואר ברמ"א לקמן (סי' תרצו ס"ד) שבפורים אין נוהגת אבלות בפרהסיא. ונמה שנהגו העולם למעשה שבעל קורא שהוא אָבַל מברך גם את ברכת 'שהחיינו', ראה בשו"ת בנין עולם (סי' לה), הובא לקמן סי' תרצו ס"ק יב לענין הקריאה עצמה (אבל) ובשו"ת תשובה מאהבה (ח"ב סי' רפ"ו) ובשו"ת מנחת אלעזר (ח"ב סי' לב) ובמשמרת שלום (סי' נ ס"ג), וכן כתב הגשר ההיים (ח"א פכ"ג ס"ד אות ז) ובלוח אי"י בשם האדר"ת, וכן צידד הגרש"ז אוערברך (הליכות שלמה שם), וכן דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש חי' פמ"ג אות כו), וכן כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ט סי' קמ"ו).

[משנ"ב ס"ק ב]

וביום אינו חוזר ומקריא⁽⁴⁾ וכו', דְּהָרִי כָּבֵד בְּרַחֲמֵי בְּרַחֲמֵי הַמְּגִלָּה⁽⁵⁾ וכו', דְּעֵקֶר מִצְוֹת קְרִיאַתָּהּ בַּיּוֹם הַזֶּה⁽⁶⁾ וכו', וְעֵינֵי בְּשִׁעְרֵיהֶן שׁוֹבְהִים⁽⁷⁾.

4) והנהגה כדעת השו"ע ושומע קריאת המגילה ביום במנין שמברכים 'שהחיינו' כדעת הרמ"א, דעת הגר"י קרליץ (שלמי תדה פורים עמ"ר ר"י) שיענה אמן, כיון שזו מחלוקת ראשונים אם מברכים 'שהחיינו' ביום, והשו"ע שפסק לא לברך הוא מחשש ברכה לבטלה, אבל אם נמצא במקום שמברכים יענה, וכן דעת הגר"ח

קניבסקי (אגרת הפורים פ"ג הע"ג), מאדך, דעת הגר"ש אלישיב (בלילה ההוא עמ"ר ד) שלכתחילה לא יענה אמן, כיון שלפי מנהגו שאין מברכים 'שהחיינו' ביום, עניית אמן על ברכה זו היא הפסק בין הברכה לקריאה, וגם היא עניית אמן לבטלה.

5) ומה שלדעת השו"ע חוזר ומברך ברכת 'שעשה נסים' ביום אף שכבר בירך בלילה, ביאר בשו"ת אגרות משה (ארו"ח ח"א סי' קצ) שלענין ברכת 'שעשה נסים' לכל הדעות הברכה שבירך בלילה אינה מועילה לגבי היום, כיון שעיקר פירוסם הנס הוא ביום, וכן לענין ברכת 'שהחיינו' סובר השו"ע שכיון שבירך בשעת התחלת מצות קריאת המגילה, יוצא בזה ידי חובה על כל מעשה המצוה של קריאת המגילה שיהיה בהמשך [אף שלא הגיע עדיין זמן עיקר המצוה, וכמו שאם בירך 'שהחיינו' בשעת עשיית הסוכה, יוצא ידי חובה למרות שבירך קודם סוכות].

6) ומטעם זה שעיקר הקריאה היא ביום, כתב לעיל (סי' תרפ"ח ס"ק יב) שפרזו או מוקף בן יומו נקבע לפי המקום בו הוא נמצא בתחילת היום. וראה גם שם (ס"ק ב וסי' תרפ"ו ס"ק ג) במה שכתבנו שם, הוסיף השערי צדק (ס"ק כו, וסי' תרצו ס"ק מא), שקריאת היום חמורה יותר מקריאת הלילה, כיון שהיא מדברי קבלה וכדברי תורה דמיא, מה שאין כן קריאת הלילה שאינה אלא מדרבנן, וראה שם הנפק"מ בזה [אמנם, לקמן (ס"ק יד ו-טו)] לא חילק בזה בין הקריאה של יום לבין הקריאה של הלילה, ובטעם הדבר שעיקר הקריאה הוא ביום, כתבו התוס' (מגילה ד, א ד"ה חייב) והרא"ש (שם פ"א סי' ו) שעיקר פירוסם הנס הוא בקריאת היום, משום שאז הוא זמן משתה ושמחה ומתנות לאביונים, וכן מן הפסוק 'אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא דומיה ל' [שממנו למדו שחובה לקרותה ביום ובלילה], משמע שעיקר הקריאה היא ביום, אלא שאף שקורא ביום צריך לקרותה גם בלילה, וגם היום מוזכר בפסוק תחילה, וכן כתב הלבוש (ס"א).

7) שכתב, שדוקא כשחל פורים באמצע השבוע שהציבור בתענית ימשיך הקורא השני ממקום שפסק הראשון, אבל כשחל פורים במוצאי שבת, אם רוב הציבור מסכימים שיתחיל מראש, טוב להתחיל מראש, כדי שלא תהיה נפשם ענומה בקריאה לחצאין, וכן אם קרא רק כמה פסוקים שאין כאן טירחא דציבורא, יחזור לראש.

[משנ"ב ס"ק ג]

וְאֶתֵּד וְיִכּוֹל לְבָרְךָ⁽⁸⁾.

8) אכן לענין קריאת התורה, כתב השו"ע לעיל (סי' קמ"א ס"ב) שהעולה לתורה צריך לקרוא עם הבעל קורא בלחש, כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה [ולא כמו באן שאחד קורא ואחר מברך]. וביאר בביה"ל שם (ד"ה לבטלה) שדוקא לענין קריאת המגילה שכל אחד ואחד מהציבור מחוייב לקרוא ולברך על המגילה, בזה יכול האחד לברך אף שהשני קורא, כיון שמוציא ברכתו את כל הציבור [וגם את עצמו] ידי חובה בשמיעת המגילה מדין 'שומע כעונה', מה שאין כן לענין קריאת התורה שתקנת חכמים היא שרק הקורא בעצמו חייב בברכת התורה, ולא הציבור ששומע [שהרי כבר בירכו בשחרית ברכות התורה], ואם כן כשהעולה לתורה אינו קורא בעצמו אינו רשאי לברך, שהריהו כשאר הציבור ששומעים. וראה שם שהביא דעת הט"ז והפרי"ח שאין לחלק בזה בין קריאת התורה למגילה, וישב דעתם בדוחק.

[משנ"ב ס"ק ד]

לִינן שְׂכָבֵר וְכֵן הַשֵּׁם, שְׂאָמֵר אֲלֵהֵינוּ⁽⁹⁾.

9) הקשה הדרכי משה (סי' נ"א אות א) מה שנהג ברכה זו מברכת המשך במילואים עמוד 130



מילואים הלכות מגילה סימן תרצ תרצא המשך מעמוד קודם

[משנ"ב ס"ק ח]
לענין תקן ג'יל¹².
(12) ודין זה שיהיו האותיות מוקפות גי'ל, אינו אלא במגילה שכתובה בכתב אשורית, אבל הכתובה בכתב האומות, כתב בביה"ל לעיל (סי' תרצ) סי' ד"ה אבל בשם הרמב"א שאין מקדיקין בה שיהיו האותיות מוקפות גי'ל, שלא הצריכו זה אלא בכתב הקדוש.

(10) ופירוש 'בדיעבד', כתב במשניב לקמן (סי' יד) דהיינו שכבר קרא את המגילה.

(11) אמנם, לענין ברכה על מגילה שפרשיתיה פתוחות שחלקי הפוסקים אם היא פסולה, כתב לקמן (סי' ט) שהפמי"ג הסתפק בזה, והלבושי שורר צידד שיכול לברך עליה, כי אף על מגילה פסולה יש דעת שיכול לברך עליה, ואם כן הוא בעין ספק ספקא.

הלכות מגילה סימן תרצב המשך מעמוד 316

נקראות ציבור לענין זה שחלוי בפרסומי ניסא, וכן כתב בשרת מנחם דרכותא (להגיר רפאל אלפסי, ח"ג סי' תרצ). מאידך, דעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ג דבר הלכה אות ג) הגר"ש אלישיב והגר"צ קרליץ (בלילה ההוא עמ' 8) שאין מברכים במנין לנשים יורב את ריבנו גם כשיש עשר נשים.

[משנ"ב ס"ק ט]
אסור להם לשוח לכה"ק¹³ וכו', פ"ה אה"ת¹⁴ וכו', וקצמ"ס אפ"ל לכה"ק¹⁵ וכו', מפני כבוד¹⁶ וכו', פ"ן ה"כ"ה לתחלת הקריאה¹⁷.

(13) הוסיף הרמ"א לעיל (סי' תרצ) שיהיו שש בינתיים, ובטעם הדבר ביאר במשניב שם (סי' כ), שכיון שבידך על המגילה התחיל במצוה, אין להפסיק בינתיים עד לאחר גמר כל המצוה.

(14) וכן כתב לעיל (שם סי' מח), אכן כתב שב (סי' ה-יט) שזו דעת רוב הפוסקים, וראה להלן שבביה"ל שם (סי' ד"ה אין) הביא את דעת החולקים בזה.

ואף אם החסיר אות אחת, כתב בביה"ל לעיל (שם) כשם החיי אדם שיהזור ויקרא את המגילה (וראה להלן אם חתר ומכרך).

ואם התיבה שהחסיר (בשמיעה או בקריאה) אינה משנה את משמעות הענין (כגון שלא שמע תיבות יבני הרמכים), כתב בביה"ל לעיל (שם) שלדעת הרי"א יוצא ידי חובה בדיעבד (ולדעתו לא יצא רק אם השמיט תיבות שמפסיד על ידן את הקריאה, כגון ימי הפורים האלה לא יעברו' השמיט תיבת 'לא', וכן 'ומתנות לאבותי' השמיט את המירב). ושאר הפוסקים חלקו עליו, ולדעתם גם אם התיבה שהשמיט אינה מפסידה את הקריאה, מימי לא יצא, וחרר וקורא בברכה. אכן החיי אדם חשש לדעתו, וכתב שאם חסיר תיבה שאינה מפסידה את הקריאה, חזר וקרא את המגילה בלי ברכה.

(15) וכן אם דורש בענינו של יום באמצע קריאת המגילה, כתב בשע"צ לעיל (סי' תרצ) סי' מג) שאפילו לכתחילה מותר לעשות כן, כדי לפרסם את הנס, וכן כתב בשע"צ שם (סי' נ) שהלבוש היה אומר זשם רשעים ירקבו' כשהזכירו שם המן במגילה, ואינו נחשב הפסק משום שהוא מענינו של יום (אמנם מסקנתו היא ששוב שלא לומר זאת, משום שעלול על ידי כך להפסיד שמיעת כמה תיבות מהקריאה, וראה מה שהעיר על זה בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"א סי' קצב) הובא בדבריו שם (סי' מג).

(16) אכן, בזמננו שאין אנו נוהגים לשאול בשלום בבית הכנסת בעת התפילה, כתב לעיל (סי' סו) סי' ב) לענין קריאת שמע שאסור לשאול מפני הכבוד אפילו בין הפרקים.

(17) ולענין עניית 'ברוך הוא וברוך שמו' על ברכות המגילה, כתב לעיל (סי' קכד) סי' בא) שאין לענות כן, שהרי מתכוון לצאת ידי חובה בברכה ששומע מהמברך, ונחשב שאומר את הברכה כעצמו משום

'ברוך שאמר' ומברכת 'הטוב המטיב' שאומר בן 'ברוך אתה ה' אלדנו מלך העולם האלי וכו', וסיים שצ"ע ובשו"ת שואל ומשיב (מהדו"ת ח"ב סוף סי' עז) תירץ לענין 'ברוך שאמר', שהוצרכו להוסיף תיבת 'האלי', כדי להשלים למיין פ"ז תיבות שיש בו, כמובא במשניב לעיל (סי' נא) סי' א).

ומשניב ס"ק ו
דברך בין הפרקים¹⁸.

(10) ומה נקרא בין הפרקים בקריאת המגילה, ראה בשע"צ (סי' יא), ואם לא בירך בין הפרקים, דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פמ"ג אות כז) שיכול לברך בשעה שהבעל קורא מנתין כשמוכים את המן (וראה בשע"צ לעיל (סי' תרצ) סי' מג) שכתב שמוותר להפסיק בדיבור לכתחילה אפילו באמצע קריאת המגילה, אם הוא בענינו של יום.

[משנ"ב ס"ק ז]
דברך קריאת פיוטי¹⁹.

(11) ובזמננו שלא נוהגים לומר פיוטים, כתב בלוח איי בשם האדרת שגם ביום יש לומר 'אשר הנא', וכן דעת הגר"ש אלישיב (ויקשו מפיהו עמ' קמו), אשרי האיש ח"ג פמ"ג אות כה). מאידך, דעת הגר"ח קניבסקי (אגרות הפורים עמ' כא) ח"ג (ה) שגם בזמננו אין לאומרו ביום, כי מאחר שלא נהגו לאומרו בזמננו, לא נשתנה המנהג.

[ביה"ל ד"ה אלא]
א"ל כבוד²⁰.

(12) ובטעם הדבר כתב הערוך השלחן (סי'ה), שמיין שאין הברכה שייכת למגילה, אלא היא ברכת הודאה משום פרסומי ניסא (וכמו שכתב השע"צ סי' יב בדעת העיתור), לא נתקנה הברכה אלא בציבור שיש פרסום הנס ולא ביחיד.

וכתב במשניב לקמן (סי' תרצ) סי' יא) שצריכים כולם לשמוע מהבעל קורא את ברכת 'הרב את ריבנו', ויש מהמחברים שאומרים אז קדיש אחר סיום המגילה, ואינו נכון (וראה שו"ת צ"ח אליעזר (ח"א סי' מח) שיש מקומות שנהגו בהם שכל אחד מהציבור מכרך לעצמו ברכת 'הרב את ריבנו', וכן נהגו בשיבת ראדן, וכן נהגו הגר"מ פיינשטיין (הררי קדם ח"א סי' קצד אות ב), וכן הובא מנהג זה בא"א (בוטשאטש)).

ויחיד שקרא את המגילה ורצה לצרף עשרה שכבר יצאו ידי חובה כדי לברך 'הרב את ריבנו', דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פמ"ג אות כז) שאינו מעיל לעשות כן, וכן דעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה פורים פ"ט סי' ט), והוסיף (ארחות הלכה ח"ג) 18) שאפילו אם שמעו את המגילה בעשרה ואחר מהעשרה כבר שמע את המגילה קודם לכן, לא יברכו.

והקורא את המגילה עבור עשר נשים יותר, כתב בספר מקראי קודש (פורים סי' לה) שיתכן שמברך 'הרב את ריבנו', כי גם עשר נשים

